

ROBIN HARRIS, POVIJEST DUBROVNIKA; prijevod: Mirjana Valent, Golden marketing Zagreb 2006.

Tvrtko Milunović

Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga
Milislava Demerca 8, HR-48260 Križevci
tvrtko.milunovic@zg.htnet.hr

Nakon dugo vremena konačno je objavljena cjelovita i sadržajno bogata knjiga o povijesti grada Dubrovnika iz pera engleskog autora Robina Harrisa u prijevodu Mirjane Valent i stručne redakture dr. sci. Stjepana Ćosića u izdanju Golden marketing naklade. Riječ je o nedvojbeno stručnom i sveobuhvatnom prikazu Dubrovnika od samih početaka grada do današnjeg vremena. Autor, britanski povjesničar, Robin Harris cijelo je desetljeće boravio u Hrvatskoj i posjećivao dubrovačke knjižnice i arhive proučavajući građu i učeći marljivo hrvatski jezik. Rezultat njegovog truda vidljiv je svima: obuhvatio je prošlost Dubrovnika i Dubrovačke Republike i u petnaest je poglavlja obradio gotovo sve aspekte - na temelju izvora i bogate literature opisao je političku, gospodarsku, društvenu i kulturnu povijest grada. Kako je istaknuo i dr. Ćosić u svom pogovoru o knjizi, čitatelja *Povijesti Dubrovnika* od samog se početka doima autorov pristup, stilski jasnoća, konciznost i preglednost njegova izlaganja. Sintezu gradi oko bitnih događaja i s neočekivanom lakoćom čitatelj će pratiti mnoge obavijesti iz dubrovačke povijesti. Na ovaj način će knjiga biti razumljiva i širem čitateljstvu koje možda nema prethodna znanja o dubrovačkoj povijesti, ne samo stručnjacima ili studentima povijesti. Harris je poglavlja podijelio na potpoglavlja koja mogu tvoriti i samostalnije cjeline te svojoj monografiji dao suvremeniji izgled. Jasno je uočljivo kako po autoru važnu prekretnicu u cjelokupnoj povijesti Dubrovnika predstavlja potres 1667. godine. Zato on periodizira događaje i dijeli povijest na dvije velike epohe prije i nakon velikog potresa 1667. godine. Sa povijesnog motrišta gledano rekli bismo sasvim opravdano jer u Dubrovniku nije više nakon 1667. godine ništa bilo isto.

Autor počinje knjigu spomenom i počecima grada od 7. stoljeća i prati njegov uspon te borbu za prevlast na istočnojadranskoj obali i jugoistočnoj Europi u okviru bizantske vlasti od 9. do 13. stoljeća, mletačke dominacije od 1205. - 1358. godine, stjecanja satusa slobodnog grada i vlastite državnosti od 1356. - 1526. godine, posebnim odnosom grada prema osmanskome sultanu u 15. stoljeću i položajem grada između Venecije, Beča i Osmanskog Carstva u 17. stoljeću. Autor potvrđuje tezu i o tradicionalnom osloncu grada na Vatikan i Španjolsku.

Posebno poglavlje posvećeno je staleškom ustroju, upravnim institucijama, pravu i kodifikaciji prava. Gospodarsku povijest raščlanio je u više dijelova: na kopnenu trgovinu, pomorstvo, gospodarsku i socijalnu politiku. Autora posebno zanima i unutarstaleški odnos patricija odnosno vladajuće aristokracije prema pučanima osobito onih iz bratovština Sv. Antuna i Sv. Lazara i status židovske manjine u samom gradu. Prilično je jezgrovito dao opis rodovske i obiteljske strukture gradskog stanovništva i njihov društveni standard. Zanimljiv je autorov opis zdravstvene skrbi i životu na selu.

U ovu prvu cjelinu autor je dao prikaz i crkvene povijesti grada (povijest Dubrovačke nadbiskupije, redovništva - benediktinaca, franjevac, dominikanaca, isusovaca - a nije zaboravio ni spomenuti i glavnu pučku manifestaciju, proslavu u čast svecu zaštitniku grada Sv. Vlaha.

11. poglavlje posvećeno je kulturnom životu grada: književnosti, znanosti, slikarstvu i glazbi. Harris daje bibliografske podatke o najvažnijim dubrovačkim autorima na hrvatskom i latinskom jeziku i razmatra o hrvatskom jezičnom razvoju.

U nastavku opisuje dubrovačku slikarsku školu i dostignuća na polju glazbene umjetnosti.

Posebno je poglavlje o urbanizmu i izgradnji privatnih i javnih kuća, crkava i vojnih objekata u gradu i izvan njega. Prikazan je razvoj topništva, fortifikacijskog sustava i izgradnje utvrda izvan grada (Ston, Molunat, Cavtat, Tumba). Zanima ga kulturno-povijesno osobitost tzv. ladanjskog urbanizma.

Druga epoha počinje poglavljem *Smrt i uskrsnuće*. Razumije se da se ono odnosi na veliki potres 1667. godine i velike posljedice koje je on uzrokovao. Majstorski je dočarao sliku potresa svjedočanstvima svećenika, siromašnih građana, vlastele i stranaca koji su se u to vrijeme zatekli u gradu. Analizira i podatke o posljedici potresa i dramatičnim pokušajima vlastele da uspostavi uobičajeni život grada i funkcioniranje gradskih službi.

14. poglavlje nazvano je *Godine zalaza: politički, gospodarski i kulturni život (1669. - 1792.)*. Opisan je diplomatski odnos i reafirmacija Republike počevši od vremena Kara Mustafe između Beča, Carigrada i Venecije u vrijeme Velikog rata od 1683. - 1699. i njegovog produžetka od 1715. - 1718. Harris ukazuje i na utjecaj francuske kulture u literaturi i kazalištu te na klasicistički duh dubrovačkih latinista, pjesnika i polihistora u 18. stoljeću.

U posljednjem 15. poglavlju *Pad Dubrovačke Republike: pozadina i okolnosti ukidanja*

Republike 1808. autor je obradio sve važne vanjske i unutarnje procese koje su zapečatili sudbinu Republike.

Posebno poglavlje predstavlja autorov dodatak *Post scriptum*. Ovdje Harris kroz četiri eseja opisuje smjernice suvremene dubrovačke povijesti. Kratko se osvrnuo na francusku upravu grada i neuspjeli pokušaj Dubrovčana za obnovom samostalnosti. Slijedi prikaz razdoblja Dubrovnika pod habsburškom vlašću od 1815. do 1918. kojeg označava kao vrijeme stagnacije i gospodarskog opadanja. Posebnu je ulogu posvetio ulozi Dubrovčana u oblikovanju hrvatske nacije u vrijeme integracijskih procesa 19. stoljeća. Završni dio njegova opusa posvećen je o agresiji JNA na dubrovačko područje 1991. godine i obrani grada te o razmjerima razaranja te materijalnim i ljudskim gubicima.

U *Dodacima* knjiga je nadopunjena bilješkom o novcu i mjernim jedinicama u Republici i kronologijom najvažnijih događaja. Na samom kraju knjige nalazi se opsežan popis korištene literature i ilustracije u boji.

Knjiga *Povijest Dubrovnika* pruža širem krugu čitatelja jedinstveno, opsežno, znanstveno i pregledno djelo o povijesti Republike kakvog već dugo još od vremena Bernarda Stullija nije bilo u hrvatskoj historiografiji. Doprinos i važnost kojom ta knjiga obogaćuje hrvatsku historiografiju stoga nije potrebno posebno objašnjavati.